

Nevarna poteza

Prav gotovo ni nobena skrivnost, da so voditelji Liste za Trst sprožili vprašanje razpisa nekakšnega referenduma ali ljudskega glasovanja o uresničitvi ali neuresničitvi italijansko - jugoslovanske industrijske raste cone vzdolž državne meje na tržaškem Krasu predvsem zato, ker se bližajo upravne volitve, na katerih se utegne pisana družba njenih volivcev razpršiti, kar bi bil začetek konca njihove politične kariere, ki je prav gotovo dosegla višek ob lanskoletni prvi njihovi volilni preizkušnji. Ti voditelji namreč prav dobro vedo, da je uresničitev te industrijske proste cone predvidena v mednarodni pogodbi, to je v osimskih sporazumih, ki pa po izrecnih določilih italijanske republiške ustave nikakor ne more biti predmet referenduma ali ljudskega glasovanja. Uresničitev ali neuresničitev te cone je torej odvisna samo od volje tistih, ki so mednarodno pogodbo sklenili in podpisali ter jo z ratifikacijo dokončno potrdili, se pravi od vlad obeh prizadetih držav, oziroma od obeh parlamentov.

Mislimo, da se ne motimo, če trdimo, da zamisel o industrijski prosti coni ni toliko povezana z njeno lokacijo, saj so pogodbeniki po vsej verjetnosti bolj mislili na nov, v marsičem izviren instrument, ki naj v praksi, se pravi v vsakdanjem življenju postopno uresničuje načela o vsestranskem sodelovanju med obema državama in njunimi narodi. Nihče, kdor je v dobri veri, pa ne more zanikati niti veljavnosti teh načel niti dejstva, da je nadaljnji industrijski razvoj nujen za Trst in njegovo prebivalstvo.

Ne glede na lokacijo industrijske proste cone, o čemer še vedno potekajo razgovori med predstavniki obeh vlad, zaradi česar še nikakor ni rečeno, da jo bodo uresničili vzdolž meje na tržaškem Krasu, se utegne referendum, ki ga predlaga Lista za Trst ob podpori njej sorodnih političnih krogov, kaj kmalu dejansko spremeniti v kampanjo proti sodelovanju in mirnemu sožitju med obema državama in njunimi narodi. Od takšnega stanja pa bi imela predvsem škodo Trst in njegovo prebivalstvo, da ne omenjamo drugih posledic, ki jih danes niti ne moremo predvidevati.

Ameriška zunanja politika in svetovno javno mnenje

Neki ugledni slovenski izseljenec v Ameriki nam je poslal ostro protestno pismo, v katerem nas obtožuje protiameriške in protizahodne miselnosti, ker smo v nekem članku kritizirali lahkomišelnost politike, ki spodbuja Vietnamce na beg v tujino, ne da bi jim potem na begu priskočila na pomoč, in ker smo odkrito povedali, da ne odobravamo ravnanja tistih Vietnamcev, ki jemljejo s seboj na napol razpadle jadrnice, s katerimi bežijo iz svoje domovine, vso svojo družino, tudi čisto majhne otroke, ki z lahkoto postanejo žrtve takega »potovanja«. Mnogokrat se seveda taka plovba konča ali se je končala s smrtjo celotne skupine na jadrnici. Italijanski in ostali evropski dnevni tisk je bil še nedavno poln vesti o tem in računa se, da je na ta način našlo smrt nekaj stotisoč Vietnamcev.

Omenjeni gospod si je razlagal našo kritiko kot ost proti Združenim državam, toda v resnici je bila čisto enostavno samo med demokrati dovoljena kritika določene ravnanja tako s strani ameriške politike kot vietnamskih beguncev. Naj pojasnimo naše stališče najprej o tem zadnjem: Vietnamci imajo po našem mnenju vso pra-

vico, da bežijo iz svoje domovine, če nočejo ali ne morejo živeti pod njenim sedanjim režimom. Toda po našem mnenju ima vsak človek in torej tudi Vietnamci tudi obveznosti in ena od teh je obzir do svoje družine. Kdor lahko beži, naj beži, če hoče in more, toda pri tem nima pravice izpostaviti smrtni nevarnosti življenja svojih otrok, zlasti čisto majhnih, ki se ne morejo sami odločiti. Življenje je najdragocenejša dobrina in treba jo je varovati. Nihče ne more reči, kako bo v Vietnamu, ko bodo ti otroci odrasli. Vsekakor nima nihče pravice, niti njihovi starši, da spravlja njihovo življenje v smrtno nevarnost zaradi tistega, kar se zdi njihovemu očetu velika dobrina, namreč svoboda pred komunizmom.

Ameriško politiko v tem pogledu pa smo kritizirali — zelo milo, mimogrede rečeno — zato, ker Združenim državam ne bi bilo težko spraviti vietnamskih beguncev na krov svojih ladij, s katerimi bi lahko posule morje pred vietnamskimi obalami, če bi jim res šlo za rešitev njihovih

dalje na 2 strani ■

Pokrajinski kongres Slovenske skupnosti v Trstu

Pokrajinski kongres Slovenske skupnosti na Tržaškem se je zaključil v nedeljo, 2. t. m., z izvolitvijo novega pokrajinskega sveta, predsedstva občnega zbora, nadzornega odbora in razsodišča. S svojimi programi in kandidati so na volitvah nastopile tri liste (levica, nove perspektive in enotnost). Programe posameznih list so v soboto obrazložili Gombač, Dolhar in Štoka. V novi pokrajinski svet je lista »enotnost« izvolila 22 predstavnikov, lista »nove perspektive« 7 in »levica« 2. Člani novega pokrajinskega sveta so: Harej, Štoka, Tul, Jevnikar, Maver, Slama, Kralj, Zahar, Udo- vič, Cibic, Gruden, Krapež, Mamolo, Kost- napfel, Pahor, Petaros, Volpi, Pertot, Žer- jal, Slavec, Peterlin in Bajc (za listo enot- nost), Dolhar, Terčon, Breclj Marija, Bre- celj Martin, Grgič, Lokar in Opelt (za listo nove perspektive) in Metlika ter Zobec (za levico). Predsedstvo občnega zbora sestav- ljajo Simčič, Šah in Štefančič, nadzorni

odbor Gerdol, Legiša in Sosič, razsodišče pa Abram, Lisjak in Mljač.

Kongres je potekal predvsem v zname- nju strankine korenite preureditve in izpo- polnitve njenih organizacijskih struktur, kar je prišlo najbolj do izraza s prisotnost- jo 59 delegatov, ki so zastopali posamezne sekcije Slovenske skupnosti na Tržaškem. Dosedanji tajnik prof. Zorko Harej je v svojem obširnem in temeljitem poročilu o- risal dosedanje delovanje SSK na Tržaškem ter se dotaknil glavnih vprašanj, ki se ti- čejo obstoja in nadaljnega razvoja sloven- ske manjšine na Tržaškem in v Italiji na sploh. Ob sklepu razprave so bile odobre- ne tri resolucije, ki so obravnavale pro- blem globalne zakonske zaščite slovenske manjšine v Italiji, vprašanje razlašanja slovenske zemlje ter vprašanje začetka te- levizijskih oddaj v slovenskem jeziku.

O podrobnem poteku tega kongresa in o njegovih zaključkih ter sklepih bomo ob- širneje pisali v eni prihodnjih števil.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 9. marca, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmezijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Nediški zvon, oddaja o Benečiji; 11.00 Mladinski oder: »Kralj«, Radijska igrice (Aleksander Marodič), Radijski oder; 11.30 Nabožna glasba; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 »Radio Klopotača«; 15.00 Šport in glasba ter neposredni prenosi; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 10. marca, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.45 Socialna problematika; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Po stopinjah staršev; 12.00 »Radio Klopotača«; 12.40 Filmska glasba; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence: »Zdaj pa zapojmo!«; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Janko Kersnik: »Jara gospoda«; 15.00 Glasbeni ping pong; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Danilo Švara: Slovo od mladosti (Prešeren), opera v treh dejanjih; 18.00 Kulturno pismo; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 11. marca, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Iz arhiva — Luciano Codignola: »Dirka po Italiji«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Oddaja za otroški vrtec; 10.20 Radijski koncert; 12.00 Kulturno pismo; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Od raslim prepovedano!; 15.00 Rezervirano za...; 15.30 Postni govor: O poslednjih rečeh; 15.40 Doba kantavtorjev; 16.00 Kulturna rubrika slovenskih časopisov v Italiji; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Danilo Švara: Slovo od mladosti (Prešeren), opera v treh dejanjih; 18.00 »Prerod«, igra v 3. dejanjih (Italo Svevo - Valerija Glavič-Venuti), izvaja SSG; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 12. marca, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.45 Oddaja za prvo stopnjo osnovne šole; 12.00 »Pod Matajurjano«, posebnosti in omika Nediških dolin; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih — Janko Kersnik: »Jara gospoda«; 15.30 Med dvema ognjema — kviz oddaja ob sodelovanju slovenskih tržaških in goriških višjih srednjih šol; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Danilo Švara: Slovo od mladosti (Prešeren), opera v treh dejanjih; 18.00 — Problemi slovenskega jezika — Skladbe slovenskih avtorjev; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 13. marca, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Iz arhiva — Andrew Kobal: »Za materjo«, drama v štirih dejanjih; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.45 Oddaja za drugo stopnjo osnovne šole; 11.30 Jugoslovanski pevci; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence: »Tomi na obisku«; 14.30 Na goriškem valu; 15.00 Mladi pisci; 15.15 Najnovejša izdaja plošč; 16.00 Glasbeni trenutek doma in drugod; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Skladbe z nabožno tematiko; 18.00 Kulturni prostor; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 14. marca, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00 Oddaja za srednjo šolo; 11.20 Domače popevke; 12.00 Ponovitev četrtkovskega Kulturnega prostora; 13.00 Poročila; 13.20 Zborovska glasba; 13.40 Glasbena panorama; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence: »Kje je napaka?«; 14.30 Roman v nadaljevanjih — Janko Kersnik: »Jara gospoda«; 15.00 Po končani univerzi; 15.30 Postni govor: O poslednjih rečeh; 16.00 Mikrofoni v razredu; 16.30 S pesmijo po svetu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni prostor; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 15. marca, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Jutranji almanah; 9.00 Iz arhiva — Andrew Kobal: »Za materjo«, drama v štirih dejanjih; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 12.00 »Nas anu zutra — danes in jutri«, oddaja o Reziji; 12.30 Pesem poje o...; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroško okence; 14.30 »Vse lepo, vaš Peter!«; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Portreti naših igralcev; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

Ameriška zunanja politika in svetovno javno mnenje

■ nadaljevanje s 1. strani

življenj, a smo v resnici malo slišali o kakih takih ameriških reševalnih akcijah.

V vseh naših člankih, v katerih smo kdaj kritizirali ameriško zunanjo politiko, smo si vzeli na piko samo določeno brezglavost in brezskrbnost ali boljše rečeno nepripravljenost, površnost in bojazljivost te politike v zadevah, ki so v resnici hudo važne in resne. Namen naše kritike je bil — kot je to namen vsake poštene in resne kritike — prispevati v mejah možnosti, da se stvari spremenijo. Kot majhen slovenski zamejski list si nismo delali utvar, da bo naša kritika kaj veliko zalegla, toda če bi tisti, ki se potrudijo, da nam pišejo iz Združenih držav in protestirajo proti našemu pisanju, pisali rajši ameriškemu zunanjemu ministru, bi morda vendarle nekaj zaleglo in bi morda kakemu vietnamskemu otroku rešilo življenje, ker bi ga obvarovalo pred smrtjo v morju ali od lakote in žeje na ladji, ki blodi brez nafte in s polomljenim jamborom po oceanu.

Enako smo v naših člankih zadnjega časa izrazili določeno kritično stališče do ameriške politike glede Irana in Afganistana. Bili smo prepričani — in smo še danes — da se je ameriška politika še pred malo meseci presneto malo zanimala za Afganistan. Verjetno je bilo v ameriškem zunanjem ministru le malo ljudi, ki bi vedeli, da taka država sploh obstaja. Celo predsednik Carter je baje sam priznal, da prej sploh ni vedel za Afganistan. Kako bi bila torej mogla biti ameriška politika pripravljena na tisto, kar se je zgodilo? Še danes je njeno reagiranje na sovjetski vdor zmedeno in neresno. Na vojaški vdor Sovjetske zveze skuša odgovorjati z bojkotom olimpijskih iger! Če bi stvar ne bila tako klavrnostna, bi bila vredna smeha!

Kar pa zadeva Iran, imamo vtis, da sta Carter in ameriško zunanje ministstvo s

svojimi tisoči nameščencev in diplomatov kar vesela, da se je zgodilo tisto v Afganistanu, da je odvrnilo pozornost svetovne javnosti od popolne nesposobnosti, ki sta jo pokazala v zadevi ameriških talcev v Teheranu, ki so že dolge mesece v rokah tolpe političnih fanatikov in skrajnežev v Teheranu, ne da bi pokazala Carter in njegovo zunanje ministru najmanjšo pobudo ali kakršnokoli izvirno idejo za njihovo rešitev, da o pogumu in odločnosti niti ne govorimo.

Če se torej od časa do časa kritično izražamo o ameriški zunanji politiki, se nikakor ne iz nasprotstva do Združenih držav kot najmočnejše sile demokratičnega

PRESELITEV UREDNIŠTVA IN UPRAVE

Cenjene naročnike obveščamo, da sta se uredništvo in uprava Novega lista preselila v Ulico Valdirivo 36, prvo nadstropje, tel. 60824.

Zahoda, ampak prav zato, ker smo prepričani, da Združene države ne opravljajo svojega poslanstva kot vodilna sila demokratičnega sveta tako, kot bi bilo potrebno. Tudi se ne zanesemo na to, da so glede drugih današnjih ali možnih svetovnih problemov in zapletljajev bolj pripravljene, kakor so se izkazale glede Afganistana in Irana. To je dokazal tudi Vietnam, da ne omenjamo Abesinije, Angole, Južnega Jemena itd. Mislamo, da bi bil svetovni položaj danes čisto drugačen, če bi bile ZDA v vsakem trenutku kos nalogam, ki so se pojavljale pred njimi. Reševale pa jih niso ne zaradi kake materialne ali vojaške premoči Sovjetske zveze — to je bajka za otroke — ampak zaradi lastne politične in intelektualne nepripravljenosti.

Vsak dan se lahko prepričamo, kako slabo poznajo ameriški politiki in njihovi svetovavci važne mednarodne probleme in po kakih otročjih idealističnih ali kompromisarskih formulah jih hočejo reševati, pa naj gre za Izrael ali Afganistan. Kako bi mogli biti torej mirni in zaupati v modrost njihove politike? Mirni bomo lahko šele takrat — in takrat bomo tudi prenehali s svojo kritiko, ki pa ima dober namen in hoče biti konstruktivna in prijateljska — ko bomo videli, da bodo vložili ameriški politiki in diplomati v svoje delovanje veliko več miselnega truda in inteligence, kot pa ju vlagajo zdaj. O tem so se na žalost lahko temeljito prepričali tudi njihovi talci v rokah teheranskih skrajnežev. Z minimum resnega miselnega napora in odločnosti odgovornih politikov Združenih držav bi bili že davno rešeni in svet bi imel pred seboj ekzemplar, kaj lahko pomenijo Združene države. V tem primeru najbrž do udara v Afganistan sploh ne bi bilo prišlo. Zelo verjetno je namreč, da ga je spodbudila prav ameriška neodločnost in nevednost glede tamkajšnjega področja na primeru Irana.

Bančniki za zapahi

Vse kaže, da v italijanski javnosti ni vzbudila prevelike senzacije vest, da je rimski preiskovalni sodnik Alibrandi odredil aretacijo 49 vidnejših bančnikov in gospodarstvenikov, ki so vsi obtoženi zlorabe javnega denarja. Javnost je namreč že tako navajena na najrazličnejše škandale, na politične in navadne zločine, na atentate in druga huda kazniva dejanja, da se že ne čudi več ničemu.

Če pa je cela vrsta predsednikov znanih bančnih zavodov iz najrazličnejših mest prišla za zapah, prav gotovo ne bi smelo biti nekaj vsakdanjega. In vendar...

Bančniki so obtoženi, da so kot člani upravnega sveta Združenja hranilnic in posojilnic, ki je javnopravna ustanova, dajali visoka posojila podjetnikom, ne da bi ti nudili jamstva, ki jih predvidevajo zakonski predpisi. V primeru stečaja — in takih primerov je bilo veliko — podjetniki niso mogli vračati posojil, od česar je imela konec koncev škodo delovna skupnost. Odtod tudi obtožba zlorabe javnih sredstev.

»Les etrusques commencent à parler« (Majani)

Prof. Massimo Pallottino, najvidnejši italijanski etruskolog, ki predava na univerzi v Rimu, je imel pogovor s sodelavko precej razširjene italijanske revije »Gente«. Pogovor je bil objavljen v eni od januarjskih števil revije. Pallottino vodi že več let izkopavanja ostankov staroitalskih omik. V tej zvezi je za široko kulturno javnost zelo zanimiva njegova pripomba v omenjenem pogovoru, da je večina teh ostankov še pod zemljo, in sicer zaradi pomanjkanja ustreznih finančnih sredstev, pa tudi zaradi birokratskih ovir.

Kar zadeva Etruščane, najpomembnejši in najbolj kulturni narod v srednji Italiji v predrimskem času, omenja znani italijanski profesor, da je Evropa izvedela zanje šele v prvi polovici prejšnjega stoletja. Znamenite zlate ploščice z napisi iz etruščanskega mesta Pyrgi pa so bile izkopane šele leta 1957. Na eni od njiju se nahaja etruščanski, na drugi pa kartaganski (feničanski) napis.

V zvezi z razreševanjem etruščanskih besedil, zatrjuje prof. Pallottino, je poznan pomen kakih sto besed z njih izvedenkami; da gre za zelo star jezik, ki da ni soroden le latinskemu ne kakemu drugemu indoevropskemu jeziku. Od njega so ostali le sledovi. In to da omejuje možnosti za sestavo njegove slovnice. Od kakih deset tisoč napisov da je večina prevedljivih,umljivih in to je bilo poznano že v prejšnjem stoletju. Zatem omenja Pallottino mnoge navade in družbene razmere pri Etruščanih.

Njegova izvajanja so nadvse zanimiva in ni mu odrekati izrednega poznavanja etruščanske arheologije. Toda, kar zadeva vprašanje razrešitve etruščanskih napisov, Pallottino ni povsem točen. Pojasnjenih je res nekaj sto etruščanskih izrazov, kakor nam zagotavlja, večina stavkov pa ostaja nejasna, podana po načinu, kakor ga je uporabil on ter nekateri drugi raziskovalci.

Slovenski bralci se še spominjajo člankov, ki sta jih v ljubljanskem »itd« (ilustrirani tednik Dela) objavljala od oktobra '76 do marca '77 Ivan Rebec in Anton Berlot.

Ivan Rebec se je kritično soočil s stališči grških in rimskih zgodovinskih virov in njihovih piscev, ki očitujejo močno pristranskost v prid grškemu in kasneje rimskemu zmagovalcu, ter se dotaknil tudi tolmačenj nemškega zgodovinskega dotaknil tudi tolmačenj nemškega zgodovinskega v prejšnjem stoletju, ki je služilo namenom pangermanske ideologije.

Nemški pisci so v resnici izdali cele skladovnice zgodovinskih knjig, iz katerih prepisujejo v veliki meri še danes številni zgodovinske pisce mnoge

njih izvajanja še danes povzemajo s strani nič hudęga slutečih sodobnih piscev in se tako kot »znanstvena« še bolj utrjujejo, ne da bi bila podvržena kritični presoji onih, ki jih najbolj zadevajo, t.j. samih slovenskih zgodovinske piscev. Nemškim trditvam so se še najbolj postavili po robu Čehi, pa tudi Poljaki, niso pa prodrli Slovenci, ki jih je nemško zgodovinske pisce še pod monarhijo razglasilo za nezgodovinski, podložni oziroma suženjski narod. To nemško tezo ponavljajo še danes po slovenskih učbenikih, ne da bi kdo hotel videti v njej nacionalističen namen. In po stoletnem mehaničnem ponavljanju polresnic, je izredno težavno uveljavljati nova spoznanja, ne da bi zadeli na živčen odpor številnih ljubiteljev zgodovine, starih jezikov, arheologije in še kakih konjičkov; le-ti se namreč bojijo, da bi se podrl njih romantični svet, nekaj, v kar so verjeli in o čemer so si nabrali znanja nekje v klasični gimnaziji z grščino ter latinščino, ki ju je treba sicer ceniti, vendar ne jemati za merilo vse izobraženosti.

Poleg tega je med slovenskim izobraženstvom precej razširjeno dogmatsko gledanje, da je neka splošno priznana teza že kar istočasno dokončna resnica. Kot v šoli, kjer se razlaga z idealnimi modeli za dojetje problemov kot takih, medtem ko se v dejanskih raziskavah uporablja realne modele, ki nikakor niso tako po šolsko gladki.

Zaradi tega je skorajda razumljivo, da je objava študije Antona Berlota ter Ivana Rebca v »itd«, poleg nekaterih pohvalnih dopisov, naletela na živčen odpor in celo na zabavljanje pri

drugih bralcih o tem, kar zadeva Berlotovo razreševanje etruščanskih napisov. Nekateri so Berlotovo metodo primerjali z znanstveno fantastičnimi spisi Švicarja Dänikena, ki pa so jih za razliko od Berlotovih pred leti v Ljubljani objavili. Že zaradi uspešnosti na knjižnem tržišču, kljub njegovim špekulacijam. Medtem ko je Berlotovo delo o Etruščanih obtičalo. Fantastični spisi tujca pridejo torej na slovenski knjižni trg; študije domačega raziskovalca pa doslej ni bilo moč založiti.

Več pozornosti je bil Anton Berlot deležen v tujini. Že leta 1958 je o njegovih metodah reševanja pisal švicarski list »Der Schweizer Volksfreund«, leta 1961 pa Zacharia Majani v »Les lettres francaises«. In leta 1966 je ing. M.R. Roš iz Züricha založil kot razmnoženino celotno Berlotovo študijo v nemščini z naslovom »Eine Studie über die Sprachen der Rassen oder der Etrusker«.

Med kritičnimi dopisi bralcev v »itd« po objavi povzetkov Berlotovih izvajanj je bilo opaziti, da dopisniki ne znajo ločiti med jezikom in narodnostjo; da jezik istovetijo z narodom, krvnim sorodstvom in podobnimi gledanji iz stare narodno romantične navlake; da manjka tudi pri nekaterih sicer treznih dopisovalcih nekaj osnovnega sociološkega znanja. Ker se je bil Berlot lotil razreševanja etruščanskih napisov na osnovi slovenskih jezikov, ki naj bi bili po njegovem še najbližje staremu indoevropskemu govoru, so »kritični« pisci mehanično privlekli na dan »stare Slované«, kar naj bi bili zaradi jezikovne sorodnosti Etruški, kot se jim je zdelo, da Berlot zatrjuje. Ti zastarani kalupi so razkrili tragično o-kostenelost mišljenja slovenske javnosti, ki še vedno tiči v osnovnošolskih predstavah in ni zmožna pluralističnega razpravljanja.

i. p.

Umrl je dr. Slavko Tuta

Velika množica se je v soboto, 1. t.m. poslovala na pokopališču v Sesljanu od dr. Slavka Tute, ki je dan prej umrl v tržiški bolnišnici, kjer ga je strla daljša, mučna bolezen. Še pred nekaj leti bi si težko mogli predstavljati, da bo bolezen pobrala človeka, ki je bil kljub upokojitvi še poln življenjske sile, kar je med drugim pričala že njegova pokončna, nagla hoja, da ne omenjamo njegovih raznolikih zanimanj, njegove ljubezni do gora in morja, njegovega stalnega, prizadetega in kritičnega spremljanja dogodkov doma in po svetu.

Dr. Slavko Tuta, ki se je rodil v Tolminu pred 71 leti, je pripadal tisti generaciji primorskih Slovencev, ki se je zaradi zvestobe svojemu ljudstvu, zaradi vere v zmago resnice in pravice in iz preprostega čuta za človeško dostojanstvo zavestno odločila za pot upora in protesta zoper fašizem, in sicer v letih, ko se je ta režim v Italiji čedalje bolj uveljavljal in v mednarodni javnosti celo užival odkrite ali prikriti simpatije. Nič čudnega ni zato, če je pokojnik večino svojih mladih let preživel v konfinaciji, internaciji ali zaporih, zaradi česar je treba tembolj občudovati njegovo trdno voljo, da je kljub skrajno nerednim osebnim razmeram zaključil svoje akademske študije in diplomiral iz ekonomskih ved. Naj iz njegovega življenja preganjanca od fašističnega režima omenimo, da je bil v decembru leta 1941 na zloglasnem drugem tržaškem procesu obsojen od posebnega fašističnega sodišča na 30 let ječe.

Tudi konec vojne in zmaga nad fašizmom

nista dr. Slavku Tuti pomenila takojšnje svobode, saj je bil ponovno po krivici zaprt in je moralo poteči mnogo mesecev — bili so meseci predvsem globokega razočaranja, kot je sam pripovedoval — da je resnica prišla na dan in da je tudi zanj zasijala svoboda. Šlo pa je žal le za formalno svobodo, kajti dr. Tuta — kot v ostalem vsi primorski Slovenci, ki jih je bilo obsodilo posebno fašistično sodišče — je za povojno, »demokratično« Italijo bil še vedno »izdajalec in terorist«, zaradi česar je moral spet poteči mnogo let, preden ga je italijanska sodna oblast dokončno oprostila vseh »kaznivih dejanj«, ki jih je bil zagrešil zoper fašizem.

Prav zaradi teh dogodivščin, ki se danes zdijo naravnost neverjetne, dr. Tuta ni mogel izvrševati svojega poklica — zaradi obsodbe pred posebnim fašističnim sodiščem so namreč redno zavračali njegovo prošnjo za vpis v zbornico komercialistov — in se je zaposlil na slovenski radijski postaji v Trstu, kjer je bil funkcionar do upokojitve pred 11 leti.

S smrtjo dr. Slavka Tute je legel v grob slovenski politični in kulturni delavec, ki je s svojim nesebičnim delom, s svojimi žrtvami in predvsem s svojim zgledom pripomogel, da se je naše ljudstvo ne samo ohranilo na svoji zemlji, temveč si tudi ustvarilo pogoje za svoj vsestranski razvoj. Naj bo zvestemu sinu naše Tolminske in velikemu slovenskemu svobodnjaku lahka slovenska kraška zemlja. Sinu Igorju, hčeri Veri ter vsem sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

Poravnajte naročnino!

zgodovinske domneve in sklepanja, napisane v duhu pangermanskega »Drang nach Osten«, t.j. »pohod na vzhod«. Da bi se te naklepe pred evropsko javnostjo nekako opravičilo, je bilo treba znanstveno »dokazati«, da so na vzhodnoevropskem prostoru živeči narodi manjvredni, manj kulturni ali naravnost nezgodovinski. Pravico do obstoja in razvoja naj bi imeli samo »zgodovinski« narodi, torej Nemci nasproti vzhodnoevropskim slovanskim narodom. Temu cilju se je podredilo zlasti nemško jezikoslovje, pa tudi narodopisje in seveda zgodovinske. Ker ni šlo za očitne potvorbe, ampak za polresnice, bolj ali manj pristranska tolmačenja sicer uglednih znanstvenikov, univ. profesorjev in drugih izvedencev, se

Sestal se je tržaški pastoralni svet

Prenova tržaške Cerkve je doživela nov korak naprej. V nedeljo se je namreč v tržaškem semenišču sestel novi škofijski pastoralni svet, ki je bil izvoljen decembra lani. Novost je bila že pri izvolitvi. Pastoralni svet je v Trstu sicer ustanovil nadškof Santin že leta 1966, vendar je bila decembrska izvolitev neposredna. Laiki so po župnijah in v organizacijah najprej izvolili svoje delegate. Ti so potem na pravih volitvah 14. decembra 1979 izvolili 45 članov škofijskega pastoralnega sveta. 15 članov so ravno tako ločeno izvolili duhovniki, redovnice in redovniki. De jure so v svetu škof, škofov vikar za Slovence, generalni vikar in vodja pastoralnega urada. Šest članov je po svoji izbiri, kot to določa pravilnik, določil sam škof. Za vse komponente je bila zagotovljena minimalna prisotnost Slovencev, ki pa je bila v primeru laikov podvojena. Pri volitvah so namreč slovenski verniki s kompaktnim dajanjem preferenc izvolili vseh 15 slovenskih kandidatov. V svetu so, poleg omenjenih 15 laikov, Slovenci še vikar, dva duhovnika in dve sestri.

Se važnejši od tega sicer bolj demokratičnega določanja članov škofijskega pastoralnega sveta pa je duh, ki naj bi obnovljeni organ preveval.

Pastoralni svet je namreč poklican, da sodeluje pri izvedbi sklepov in predlogov širokega cerkvenega gibanja, ki se je končalo s sklepnim delom škofijskega zborovanja TRST-KRISTJANI IZ OČI V OČI decembra 1978.

PAHORJEVA PREDSTAVITEV »ZALIVA«

V ponedeljek zvečer je Boris Pahor v Društvu slovenskih izobražencev v ulici Donizetti predstavil javnosti novo številko svoje revije »Zaliv«. Kot znano, gre za dvojno, 3. in 4. številko lanskega letnika. O reviji je spregovoril tudi Alojz Rebula.

Kot je poudaril tržaški škof Bellomi, ki je imel uvodno besedo na nedeljskem prvem zasedanju sveta, je le-ta poklican, da sestavi pastoralni načrt za osemdeseta leta. Svetu je nakazal še dve nalogi: pospeševanje pastoralnih svetov po župnijah in izdelavo novega statuta o samem svetu, ki je škofov posvetovalni odbor ob duhovniškem svetu, ki ga je msgr. Bellomi označil kot »škofov senat«.

Prva seja je bila posvečena razgovoru o metodi dela v pastoralnem svetu ter o njegovih kratkoročnih nalogah. Začela se je s sv. mašo, ki jo je daroval škof. V pridigi je poudaril duhovne smernice za delo v pomembnem cerkvenem telesu. Vanjo je vpletel tudi slovenske misli. V semeniški dvorani je bil nato del seje, ki smo ga omenili. Končal se je z izvolitvijo začasnega šestčlanskega prdesedstva, v katerega so bili izvoljeni kar trije Slovenci: župnik Franc Vončina, prof. Aleš Lokar in ravnateljica Laura Abramova.

V izjavi, ki so jo trije slovenski člani prdesedstva dali za tržaški radio, je bila poudarjena potreba, da se delo slovenskih članov pastoralnega sveta in sploh župnij in verskih organizacij pravilno in plodno poveže.

UBOGI STARI!

Zgodilo se je te dni v neki mesnici v tržaškem središču. V mesnico je prišla mlada gostilničarka iz sosedstva in naročila tri kile mesa za gostilno, ki sta jo pred kratkim prevzela z možem. Na mesarjevo vprašanje, kako gre, je rekla, da ne preveč dobro, ker da zahajajo v gostilno največ stari ljudje. Teh pa bi se rada znebila.

»Zato pa mi dajte samo poldrug kilogram mehkega mesa. Ostalo meso naj bo trdo, žilavo!« je rekla. »Tako bodo počasi nehali zahajati k nam.«

Ideja, ki bi je bil tudi Hitler vesel.

—o—

ZALOŽNIŠTVO TRŽAŠKEGA TISKA v Trstu
Vas vljudno vabi na predstavitev monografske izdaje, posvečene življenju in delu

AVGUSTA ČERNIGOJA

Srečanja ob izidu se bodo poleg slikarja udeležili avtor knjige Peter Krečič, kustos muzeja Revoltella v Trstu Giulio Montenero in urednik založbe Marko Kravos. Predstavitev bo uvedel kipar Marcello Mascherini.

Predstavitev bo v prostorih Krožka za kulturo in umetnost v Trstu, ul. S. Carlo 2, v četrtek, 13. marca ob 18.45.

PREŠERNOVA PROSLAVA V MAVHINJAH

Oživitev kulturno-prosvetnega dela

V nedeljo 2. t.m., sta zbora Fantje izpod Grmade in Dekliški zbor Devin priredila v Mavhinhah uspelo Prešernovo proslavo. Važnost tega kulturnega dogodka je predvsem v tem, da je prav s to prireditvijo v vasi ponovno zaživelo prosvetno delovanje, ki je bilo že dalj časa ohromljeno. Prireditve je potekala v vaški dvorani, ki je znana že iz sokolskih časov, to je iz časa pred fašizmom.

Pred polno dvorano je prisotne najprej pozdravil tajnik moškega zbora Marko Tavčar, ki je najprej podal nekaj misli o Prešernu. Med drugim je dejal, da je Prešernova zvestoba narodu še vedno aktualna predvsem tu v zamejstvu, ko nas kliče po lažnejšem in morda uspešnejšem življenju vedno bolj odtujajo lastnemu narodu. Govornik je nato podal še kratko sliko obeh zborov, na koncu pa je povabil tiste prisotne, ki se zanimajo za zborovsko delovanje, da pristopijo k obema zboroma.

Program se je nadaljeval z nastopom Dekliškega zbora, ki je zapel sedem pesmi. Med petjem so bile vpletene recitacije Prešernovih pesmi, ki so jih podali mlajši člani moškega zbora. Za dekleti so nastopili Fantje izpod Grmade z bogatim izbranim pesmi. Tudi med njihovo izvajanje so bile vpletene recitacije, ki so jih podala devinska dekleta. Ves program je povezoval Marko Tavčar, ki je na kratko tudi orisal vsebino posameznih pesmi in recitacij. Fantje so svoj nastop sklenili z mogočno Vrabčovo »Zdravljico«. Publika jih je nagradila z navdušenim ploskanjem in s tem tudi zahtevala še eno pesem. Zapeli so še šaljivo Simoničjevo pesem »Na Vipavskem«.

Tako pevci kot publika so s prireditve odhajali v prepričanju, da sta tudi ti dve skupini, ki delujeta na skrajnem robu naše zemlje, dostojno počastili slovenski kulturni praznik. Na tej prireditvi je bila poudarjena predvsem obveza, da si bosta oba zbora vedno prizadevala za ohranjanje slovenske pesmi in s tem tudi delčka slovenske kulture.

—o—

NAŠE SOŽALJE

Ob smrti žene in matere Helene izrekamo dr. Dragu Gantarju, sinu Robiju in sorodnikom globoko občuteno sožalje.

Uredništvo in uprava
Novega lista

V petek, 29. februarja, nas je zapustil naš dragi oče in dedek

dr. Slavko Tuta

V upanju, da bodo ideali, za katere se je zavzemal vse življenje in zaradi katerih je moral mnogo pretrpeti, ostali vedno živi, naj tudi spomin nanj ostane vedno med nami.

Sin Igor z ženo Alenko, hči Vera z možem Jankom, vnukinji Marjanka in Ivana, sorodniki iz Gorice ter bratranec Silvo

Opčine, Sesljan, Gorica, Tolmin, 1.3.1980

Po kratki bolezni je mirno za večno zaspala

Helena Gantar, rojena Folchi

Žalostno vest naznanjajo sorodnikom, prijateljem in vsem, ki so jo poznali,

mož drago, sin Robi, mama Helena
in sestra Ana Marija z družino.

Misel in hvaležnost za njeno predanost in ljubezen za slovensko šolo in slovenske otroke, naj nas tolažilno spremljata.

Opčine, 6. marca 1980

Proti novemu industrijskemu obratu

Pretekli teden se je v Gorici razširila vest, da nameravajo kemijsko industrijo ICEI prenesti v industrijsko cono v Štandrežu. To tovarno, ki menda izdeluje zdravila, so deželne oblasti zaprle v Nemah v videmski pokrajini in sedaj bi jo lastniki radi zgradili v Štandrežu. Če so oblasti prepovedale obratovanje tega industrijskega objekta, pomeni, da so bili že določeni razlogi, ki so utemeljevali takšen sklep. Zato je na prvi pogled vsaj nerazumljivo, zakaj sedaj želijo to tovarno prestaviti v Štandrež. Ugotovljeno je namreč, da ta industrija onesnažuje okolje in vodo, v Nemah je prišlo celo do okuženja videmskega vodovoda, ker so odpadki prišli do vodnih žil in na ta način okužili celotno omrežje. Lastniki sicer zagotavljajo, da bodo popolnoma preuredili sistem čiščenja in bodo ugradili potrebne naprave, da bodo zagotovili zdravje delavcev in celo zavarovali okolje. Dejstvo je, da ni do sedaj še nobenega dokončnega sklepa, da bodo gotovo obrat zgradili v Štandrežu, a ne glede na to, se vprašujemo, kako nam lahko dajo potrebna zagotovila, da ne bodo onesnaževali okolja, saj bi to storili lahko tudi v Nemah, kjer je tovarna obratovala.

Zdi se nam, da je popolnoma upravičen protest štandreških prebivalcev, ki so preko svojega rajonskega sveta že izrekli negativno stališče do tega vprašanja. A ne glede na to, da podobna industrija lahko predstavlja tudi določeno nevarnost, se Štandrežci vprašujejo, če je sploh smiselno postavljati na novo ta obrat, ki bi tudi z vidika zaposlitve ne nudil velikih možnosti. Zgleda, da bi moralo v tej tovarni dobiti mesto še 40 delavcev poleg sedanjih 60; to bi nikakor ne rešilo krize, ki je opazna na tem področju. Poleg tega pa bi morali določiti

za ta obrat približno 30 tisoč kvadratnih metrov, kar je tudi ekonomsko nelogično. Štandrežci so načelno proti razlastitvam in novim industrijskim umestitvam, a če je že določeno, da ne bodo — prvič — predstavljali nevarnosti v nobenem oziru in — drugič — da bodo nudili vsaj primerno število delovnih mest. Sedaj pa nameravajo uničiti še ostali del industrijske cone in povrhu tega še brez kake ekonomske veljave in ob zelo majhni možnosti za nove zaposlitve. Če bi že bilo treba nameniti določeno področje za nove obrate, bi v ta namen lahko dodelili ozemlje za domače obrtnike, ki jih v Štandrežu ni malo in ki bi mogli zagotoviti večje število delovnih mest. Zato je popolnoma neodgovorno, da nekateri skušajo nameščati take industrije, ki poleg nevarnosti stavnikov in tudi nekatere uprave le zavedali, da je kaj podobnega vsej neprimerno predlaskavnikii in tudi nekatere uprave le zavedali,

da kaj podobnega je vsaj neprimerno predlagati, kaj pa še podpirati in zagovarjati. Zato bi se morala javnost in vse prebivalstvo postaviti že predhodno proti podobnim predlogom in od odgovornih oblasti zahtevati, da ne bo prišlo do postavitve tega industrijskega objekta, kajti »po toči zvoniti je prepozno«.

—o—

ZANIMIVO ODKRITJE PRI SOLKANU

Pred dnevi so delavci ob kopanju jarka za plinovod v Solkanu odkrili grobišče iz poznorimske oz. langobardske dobe. Na kraju, ki mu domačini pravijo »Na skali« in ki leži približno dvesto metrov od solkanske železniške postaje proti Novi Gorici, so strokovnjaki Goriškega muzeja odkrili 18 grobov, od katerih bi vsaj pet prišleli Langobardom, ostali pa naj bi spadali v poznorimsko dobo. S slednjih so našli oljenke, ogrlice iz steklenih kroglic, v langobardskih pa v glavnem orožje. Odkritje je vsekakor zanimivo; lahko pa bodo našli še druge izkopanine na tem področju, saj strokovnjaki pazljivo nadaljujejo z izkopavanjem.

Nova šola v Števerjanu bo poimenovana po pesniku Alojzu Gradniku

V novih, prenovljenih prostorih števerjanskega županstva je bila v petek 29. februarja občinska seja. Po večletnih in številnih prizadevanjih števerjanske občinske uprave, je tudi to poslopje bilo dokončno urejeno in je sedaj dosti bolj primerno in sodobno opremljeno za redno in udobno poslovanje. Po preureditvi, ki je zahtevala precejšnjo finančno breme, je v občinski stavbi precej novih prostorov, vsekakor več kot jih je bilo v župnijskem domu, kjer so bili več let občinski uradi; vendar tega doma ne bo definitivno »zapustila« občinska uprava, saj so na zadnji seji odločili, da bodo v župnijskem domu še za naprej najeli nekaj prostorov, ki bodo služili za občinsko knjižnico in bo tako kulturni center ostal praktično v središču vasi, kar se nam zdi tudi najbolj primerno in naravno. Ta sklep so sprejeli na zadnji občinski seji, ki je bila sicer tudi drugače pomembna in zanimiva. Poleg nekaterih običajnih sklepov upravnega značaja, kot na primer ratifikacija petih sklepov ožjega odbora, imenovanje revizorjev, odobritev obračuna za leto 78, sklep o novih sejinah za svetovalce, župana in odbornike in o najemu stare šolske stavbe na Valerišču, je občinski svet sprejel važen sklep o poimenovanju nove

celodnevne osnovne šole. Dela pri tem novem objektu gredo h koncu in Števerjanci si nadejajo, da bodo kmalu otvorili to novo šolsko poslopje. Občinski svet je potrdil sklep mednarodnega sveta, da se nova šola poimenuje po pesniku Alojzu Gradniku; mednarodni svet je namreč posredoval ta predlog, ki ga je občinski svet osvojil in soglasno sprejel. Utemeljitev za poimenovanje je podal občinski odbornik za šolstvo in kulturo Ciril Terpin, ki je v svojem govoru poudaril predvsem bistvo tega sklepa in visoko kulturni pomen ter zgodovinsko važnost, da se nova šola poimenuje po tem pomembnem slovenskem ustvarjalcu in sinu slovenskih Brd. Alojz Gradnik, je dejal odbornik Terpin, je naš pesnik, pesnik Brd in ljudi, ki si s težkim kmečkim delom ustvarjajo svojo bodočnost, je pesnik, ki je ponos naše zemlje, naših prizadevanj in pričakovanj, Gradnik je ena izmed poglavitnih osebnosti naše bogate kulture in zgodovine, istočasno pa tudi literat, ki je povezoval slovensko in italijansko kulturo, pesnik ki je izrazil v svojem delu našo prisotnost na tej zapadni slovenski zemlji in iskal stikov ter obogatil našo književnost s prevodi iz italijanske in svetovne literature. Zdi se nam prav, da so v števerjanskem občinskem svetu sprejeli soglasno ta sklep in s tem dokazali, da je poimenovanje po Alojzu Gradniku sad prizadevanj in želja vseh števerjanskih občanov, prosvetnih, šolskih in političnih dejavnikov. Nova šola bo tako nosila ime enega izmed najuglednejših slovenskih pesnikov in briškega rojaka. Upajmo, da bo števerjanska občinska uprava v kratkem času omogočila tudi otvoritev tega potrebnega in modernega poslopja.

—o—

DRUŠTVO SLOVENSKEH IZOBRAŽENCEV
Trst

vabi na razgovor o temi

JOSIP VIDMAR: O B R A Z I

Uvodno besedo bosta podala prof. Maks Šah in Alojz Rebula.

Večer bo v društvenih prostorih v ulici Donizetti 3, v ponedeljek, 10. marca, ob 20.15.

Dober odziv na novem mejnem prehodu

Na novem mejnem prehodu v ul. Sv. Gabrijela - Erjavčevi cesti so v prvem tednu po slovesni otvoritvi zabeležili lepo število prehodov: okrog dvatisoč goriških in novogoriških prebivalcev je prekoračilo mejo, to se pravi približno 300 dnevno. Če pomislimo, da je mejni prehod samo za pešce, kolesarje in motocikliste in da marsikdo še ne ve za ta prehod, je rezultat nadvse zadovoljiv. Več je bilo italijanskih državljanov, ki se je podalo čez mejo, v glavnem za nakupe v novogoriških trgovinah, precej pa je bilo tudi Novogoričanov, ki pridejo v Gorico zlasti za sejem ob četrtkih.

Nekateri pridejo do novega mejnega prehoda z avtomobilom in je zares škoda, da ne morejo čez mejo, kajti ta prometna žila je najkrajša med goriškima mestoma. Morda bi kazalo, da bi obmejni organi pomislili na možnost, da bi odprli prehod tudi za avtomobilski promet. Gotovo pa je, da bodo kmalu čez ta mejni prehod vozili mestni avtobusi; na italijanski strani morajo še urediti nekatere zadeve. Jasno je, da bo z avtobusno zvezo mogoče povečati število prehodov, kar bo pripomoglo še k večjemu povezovanju med obmejnimi prebivalstvom.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Prva letošnja številka Mladike

V novi, elegantni, a morda nekoliko preveč geometrijski zunanji opremi se nam je nedavno predstavila prva letošnja številka Mladike. Uredniški uvodnik »V novo leto« je zelo pesimističen, morda zato, ker pojmuje našo manjšinsko usodo predvsem kot nekaj, kar je odvisno od uradne manjšinske zaščite in izpolnjevanja mednarodnih pogodb, kot stvar odločanja političnih sil. Pisec kaže premalo zaupanja v slovensko ljudstvo na tej strani meje, v njegovo zavednost in v nagoniški odpor proti vsakemu poskusu raznarodovanja. Ni rečeno, da je vse odvisno le od tega, vendar pa bi se morali zavedati, da je največ odvisno le od nas samih. Mi sami bomo končno odločili o tem, ali bomo vzdržali vse pritiske, prenesli vse težave in ostali, kar smo, t. j. Slovenci, ali pa bomo podlegli. Če smo šibki, nas ne bo obvarovala pred narodnostno smrtjo nobena zakonodaja in nobena politična gostobesednost ali demagogija. Nobene zjamčene in uzakonjene pravice, ki jih avtor pogreša in kar z grenkobo poudarja, nas ne bodo obvarovale pred narodno smrtjo, če ne bo v nas samih prave življenjske volje, pravega veselja do življenja.

Menimo, da bi moral uvodnik naglašati predvsem to — potreben nam je pogum, zaupanje v prihodnost in občutek samozvesti. Ne bi se smeli dati tako zelo in neprestano pogojevati samo od drugih, ampak se zavedati, da je največ vendarle odvisno od nas samih in da je med nami končno na tisoče odločnih, zavednih in bistrih ljudi, ki se nočejo dati ponižati zgolj v predmet, s katerim bodo odločali drugi, kakor bodo hoteli.

Razočara nas tudi kratka novela z naslovom »Pes«, katere avtor je Ambrož Hladnik — verjetno psevdonim. Vsebina je precej nerazumljiva — Slovenec, ki se spremeni na sveti večer v Trstu v psa in se nato na božično jutro, spet v člove-

ški podobi, klavirno odpravi na drugo stran meje. Kaj je hotel avtor pravzaprav povedati? Bravec si zaman beli močgane o tem.

Pesmi so prispevali Vladimir Kos, Milena Merlak — vsak po eno — in Irena Zerjal, ki je zastopana z več pesmimi.

Nadaljuje se dnevnik Lada Piščanca. Ob njem se vzbuja v bravcu želja, da bi ta dnevnik navdihnil kakega mlajšega pisatelja, da bi nam napisal roman iz predvojnega Trsta ali Gorice. Bogve zakaj se pisatelji te snovi tako izogibljejo: roman o Trstu v času fašizma bi lahko bil zanimiv za vso Evropo in bi končno prestopil okvir naše tematično vse preveč ozke in sentimentalne, neepške literature. Jožko Savli je prispeval članek z naslovom »Maria in Solio«, o Marijinem liku, povezanem s slovensko karantansko kneževino. Žal je članek vsebinsko in stilistično nekoliko me-

glen, premalo konkreten in zgodovinsko utemeljen. Bruna Pertot je tudi za to številko napisala jezikovno in vsebinsko lep članek »Presveti dar pšenični klas« o žitu in kruhu, kot nadaljevanje svojih člankov o rastlinah iz preteklega letnika in še od prej. V komentarjih »Pod črto« se dotikajo avtorji aktualnih političnih problemov, ki zadevajo Osimu, manjšinsko problematiko oziroma manjšinske pravice in razmere na Koroškem v luči nove bolj optimistične osvetlitve s strani jugoslovanske politike.

Revija prinaša poleg tega celo stran humoriističnega ali bolje rečeno satiričnega pogovora med Čukom z Obeliska in Breznjemom, v katerem obravnavata seveda predvsem naše zadeve v zvezi z mednarodnimi dogodki zadnjega časa, in pa razne kulturne novice in zapise. Številki je dodanih kot posebna priloga tudi prvih osem strani razprave Pavleta Merkuja »Slovenski priimki na zahodni meji«, ki jo bo objavljala Mladika tudi v prihodnjih številkah. Snov je seveda zanimiva, ker marsikoga zanima, kako so nastali priimki, zlasti seveda priimek njegove družine. To poudarja tudi Merku v uvodu, v katerem opozarja tudi

(Dalje na 7. strani)

Nova številka revije »Primorska srečanja«

Nova, 17.-18. številka Primorskih srečanj prinaša nekaj res dobrih in zanimivih razprav in drugih, tudi leposlovnih prispevkov, zato naj najprej opozorimo na te. Taka je npr. odlična razprava Vinka Torkarja »Dom-hiša-mesto«, v kateri obravnava problem arhitekturnega oblikovanja slovenskih mest in slovenskih krajev sploh, pa tudi slovenske pokrajine. Avtor naglašja, kakšne velikanske zmote in hude napake delajo pri tem arhitekti sami in tisti, ki jim puščajo proste roke.

»Pričujoči tekst govori o arhitekturi in mestu, o neločljivi povezanosti arhitekture z mestom in mesta z arhitekturo, o tisti zvezi, ki je že dolgo pretrgana, pretrgal pa jo je takoimenovani moderni urbanizem«, piše Vinko Torkar. »Zareza je tako globoka, da v novodobnem mestu in arhitekturi ne moremo več najti tiste referenčne točke, ki bi omogočala identifikacijo s prostorom in ga spremenila v domačijo ... Mestu, ki se je porajalo v tisočletjih človeške zgodovine in je bilo, kot pravi Mumford v znani knjigi »Mesto v zgodovini«, že od vsega začetka popolna, dovršena, homogena in koncentrirana tvorba, je arhitekturno-urbanistična avantgarda dvajsetih let kot opozicijo in NOV ideal postavila: CISTO, ZRAČNO, SONČNO, ZELENKO mesto, v katerem zavladata RED in MIR. V imenu zdravja, sreče, boljšega avantgardisti razbijajo homogenost mestnega prostora, zrušijo harmonijo v imenu disharmonije, simetrijo in čitljivost v imenu abstrakcije, proporce in skladnost v imenu disproporcev in nedoločljivosti, stoletja vtečen red v imenu novega reda in NOVEGA CLOVEKA, ki mu ni nič tako sveto, da bi se mu bilo potrebno pokoriti. Tako kot duh znoja je tudi okras postal zločin ... Avantgarda se tako izkaže kot subtilen trojanski konj za racionalizacijo mehanizmov produkcijskega stroja, ki mu okrasa okleščena fasada hudo prav pride za čim hitrejše obračanje kapitala ...«.

Torkar potem navaja kot primer ponesrečene arhitekture oziroma neprimernega arhitekturnega posega v skladno staro mestno tkivo zloglasno novo veleblagovnico v Tolminu, kot primer ponesrečenega posega pa stavko mestne skupščine v Sežani. V veleblagovnici v Tolminu vidi avtor svetišče potrošništva in napihnjenost, ki uničuje in banalizira stare prijetne vedute. Razprava oziroma esej je tako sijajno napisan in dokazuje

tako temeljito umevanje in poznanje modernih arhitekturnih problemov, da bi prej pričakovali, da ga bomo našli objavljenega v kaki osrednji slovenski reviji, kot je npr. Sodobnost namesto v reviji deželnega značaja kot so Primorska srečanja, ki pa ravno s takimi prispevki dokazujejo svojo rast in težnjo po kvaliteti, pa tudi resnično življenjsko širino, medtem ko se žal Sodobnost omejuje na jalovo prežvekovanje literarne teorije in takoimenovano avantgardno, nepristno pozicijo.

Zanimivo je brati tudi uvodno anketo o »srednjeročnih planih razvoja kot gibal napredka in stabilizacije« in članek Vladimira Kobava »Vklapljanje luk v racionalizacijo pretoka blaga«, seveda na primeru koprškega pristana. Težko pa je razumeti, zakaj avtor uporablja rajši srbsko-hrvaško besedo luka namesto slovenske besede pristanišče ali pristan. Tudi drugače uporablja vse preveč tujk in celo v pomenu, ki jih doslej v slovenščini niso imele, kot npr. manipulacija v pomenu pretovarjanje.

Med leposlovnimi prispevki zasluži posebno pozornost kramljanje Eda Torkarja »Ko na Vipavskem grozdje dozori«. To je nekaj ljubezniv pripovedni esej. Tudi drugi prozni in pesniški prispevki so razveseljivo kvalitetni in vzbujajo vtis resnega prizadevanja po kvaliteti. Zanimivi so tudi spisi, ki obravnavajo dogajanje med zadnjo vojno, npr. razprava zgodovinskega značaja Janeza Dolenca »Delo aktivistov OF zapadnoprimorskega okrožja med NOB« ali članek »Komanda mesta Koper«, ki ga je prispevala Vlasta Beltram, ali prispevek Zoltana Jana »Tri desetletja dela Goriške knjižnice "Franceta Bevka"«. Izmed številnih drugih res zanimivih prispevkov naj omenimo samo še Slejkovo poročilo o študiji Vladimira Klemenčiča in Janje Miklavc »Prebivalstvo obmejnih dežel«, namreč Slovenije in nekaterih sosednjih predelov v tujini, članek Vladimira Gradnika o slovenski državni gimnaziji v Gorici v letih 1910 do 1915, Harejevo recenzijo o Juvančičevem zborniku in prisrčni članek Tomaža Pavšiča v spomin Mariji Rutar, tolminski vzgojiteljici in zadnja desetletja varuhinji muzejskih zbirk v Tolminu. Ko preberemo ta članek, začutimo spet večje zaupanje v slovenskega človeka.

POD POKROVITELJSTVOM OBČINE DOLINA

OBČINSKA GALERIJA

Babna hiša v Ricmanjih

Spored:

11. III. 1980 ob 20. uri

OTVORITEV ANTOLOŠKE RAZSTAVE ČERNIGOJEVIH DEL

PREDSTAVITEV MONOGRAFIJE O ČERNIGOJU NASTOP RIBNIŠKEGA OKTETA

16. III. 1980 ob 18. uri

KONCERT PEVSKEGA ZBORA »F. VENTURINI« OD DOMJA

22. III. 1980 ob 20. uri

KONCERT RICMANJSKE GODBE

23. III. 1980 ob 18. uri

KOMORNI KONCERT: VIOLINIST ŽARKO HRVATIĆ PIANIST ALEKSANDER ROJC

29. III. 1980 ob 20. uri

FILMI O ČERNIGOJEVIH DELIH AVTORJEV RADA ŠTRUKLIJA IN ALJOŠE ŽERJALA OB ZAKLJUČKU RAZSTAVE IN CIKLUSA PRIREDITEV KONCERT PEVSKEGA ZBORA »SLAVEC« IZ RICMANJ

Urnik galerije:

TOREK, ČETRTEK, SOBOTA, od 18. do 20. ure
OB NEDELJAH IB PRAZNIKI od 10. do 12. ure

PRIREJA PD »SLAVEC«, RICMANJE - LOG
V SODELOVANJU Z ZALOŽNIŠTVOM TRŽAŠKEGA
TISKA IN SLOVENSKIM KLUBOM V TRSTU

Sodobno kmetijstvo

Oživitev planšarstva

Prva letošnja Mladika

(Nadaljevanje s 6. strani)

Planšarstvo je planinsko kmetijstvo in planinsko pašništvo, to je kombiniran živinorejski obrat v dolini in na planinskih pašah. Strogo pa je treba razlikovati planino od skupnega pašnika. Planina je v gorah nad stalnimi domačijami in jo uporabljajo izključno za planinsko pašo, ima posebna poslopja in je obljubljena le poleti v času paše, pozimi pa zapuščen. Bistven gospodarski moment je trajna poletna paša, ko živina ostaja na planini vso pašno sezono in se ne vrača dnevno v domače hleve. Tako je tehnično planina neodvisna od domačije in ima praviloma svoja lastna poslopja: hleve, koče za osebe, sirarne in druge naprave, gospodarsko pa je del obrata planinskega kmeta.

Planšarstvo in planina zahtevata v primerjavi z dolinskim kmetijstvom pa tudi v primerjavi s skupnim pašništvom na Krasu, kjer se vaška živina pase na skupnem pašniku, zvečer pa vrača v hleve, mnogo več dela, saj mora kmet planšar oskrbovati za ljudi, živino in krmo stavbe v dolini in na planinah, razen tega pa skrbeti za sirarne in vodovode in imeti dovolj delovnih moči, da jih nekaj lahko odda poleti na delo na planine. Ta oblika kmetijske proizvodnje pa je dražja od kmetovanja v dolini in paše živine na skupnem dolinskem pašniku, saj je znano da Bohinjci pridobijo več mleka, odkar so začeli opuščati planinsko pašo, obenem pa je izdelovanje sira v dolini lažje.

V vseh alpskih deželah znova oživljajo planšarstvo in kot primer, kako si je opomoglo, bom navedel planino pod Višarji 1600 m visoko. Zgrajenih je večje število hlevov in sirarna, katere proizvode kakor tudi kisl mleko in drugo jedačo dobite v gostišču, ki je z lepo cesto povezano z dolino ter vedno dobro obis-

kovano od turistov, ki jim je vseč prebiti dan pod stenami Lovca ob romantičnem zvončkljanju številne črede. Tu sta si planšarstvo in turizem podala roke in uspeh je viden. Mleko se sproti spreminja v denar, ki z njim izboljšuje cesto in potrebne naprave na planini. Še pred nedavnim opuščena planina je postala rentabilna in obenem znana izletniška postojanka nad Zabnicami in Ovčjo vasjo pri Trbižu. Na drugih planinah pa srečujemo vedno večje trope ovac, kar pomeni, da je reja drobne tudi rentabilna in narašča. Za priboljšek pa narava nudi bogastvo zdravilnih zelišč, ki go ob času nabira staro in mlado. Ves ta čarni svet pa obkrožujejo tiste gore, ki jim je Tržičan Julius Kugy v svojih knjigah postavil spomenik trajnejši od Alpinetuma in kipa, ki turiste manj spominjata v zgornji Trenti.

na težave takega raziskovanja. Zato se ni čuditi, če naletimo že na teh prvih straneh na nekaj spornih razlag kot v vseh takih etimoloških delih. Tako se nam npr. zdi, da bi bil moral Merku pri razlagi priimka Bajs, morda pa tudi Bajc upoštevati nemški priimek Weiss. Glas V je v starejši slovenščini z lahkoto prešel v glas B. To prilogo naj bi si bralci Mladike shranili in jo dali posebej vezat, ko bo končana, ker bo gotovo za dolgo časa ostala eden redkih, če ne edini pripomoček za ugotavljanje izvora priimkov na našem najbolj zahodnem narodnostnem ozemlju.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU
Kulturni dom

NEZNANI BENEČAN

V soboto, 8. marca ob 20.30 v Marijinem domu pri SV. IVANU

V nedeljo, 9. marca ob 17. uri v Domu Jakoba Ukmarja v ŠKEDNJU

Skupna obramba proti toči

V okviru komisije za vodno gospodarstvo, ki je bila imenovana po podpisu Osimskih sporazumov in v kateri so strokovnjaki z obeh strani meje, deluje tudi podkomisija, ki je zadolžena za obravnavanje problemov v zvezi z obrambo proti toči. Italijanski in jugoslovanski strokovnjaki so se večkrat sestali in preučili številna vprašanja v tej zvezi; končni sklep je bil, da se zgradijo na obmejnem pasu moderni sistemi, ki bodo preprečevali, da bo toča oškodovala pridelke. Vzdrž meje bodo uredili 80 strelnih mest in sicer od severne meje Goriške do Pirana. Do sedaj so v nekaterih krajih, tako v Italiji kot v Sloveniji uporabljali določene sisteme pred točo, ki pa se niso kaj prida ob-

nesli. Po novih dognanjih in izkušnjah v drugih državah pa bodo sedaj zgradili moderna strelišča, ki bodo močno učinkovita: z uporabo radarja bodo opazovalci zelo zgodaj lahko določili nastanek toče, zatem pa izstrelili rakete, ki bodo razpršile oblake in tako zavarovale pred točo velike površine ozemlja. Poleg tega pa bodo kmetje imeli še dodatno korist; trosenje živosrebrnega jodida bo namreč povzročilo še dež, tako da bodo pridelki zavarovani pred točo, po drugi strani pa bodo lahko še umetno »namakani«. Obrambni sistemi bodo zgrajeni na obeh straneh meje, dvoantenski radar pa bo postavljen samo na jugoslovanskem ozemlju, računajo, da bodo začeli obra-

Lino Legiša

Zlikani Slovenec

III.

Kakšno razburjanje in nestrpnost obsojanje, če kdo ne zadene samoglasniške ožine ali širine, ki mu je dana sama po sebi, če mu ne grejo nekatere oblike, ker ni rojen Kranjec. Ali če drugače razvršča besede. »Se slovensko ne zna!« Kakor da bi spodnašal temelje slovenščine in bi ta ne premogla vsaj nekaj pisane razliknosti. Tudi s prevzemom te ali druge besede ni treba, da bi bila načeta, posebno še, če je zadevala praznine, vrzeli, uredila pomensko razločevanje. Tega v prej omejenih zgledih ni, sodijo pa v pravi sistem jezikovnega popravljanja, ki ni zdravo. Tu se skvarjeno mešajo vsa mogoča načela o urejenem jeziku. Očitna je želja, da bi bil lepši, kakor ga govorimo, in očiten strah, da mu ne bi oponašali kmečkosti, ljudskosti, neposrednosti. Sumljiva je že živost izraza. Zato rajši starejše, redkejšje besede in oblike, v šoli potrjene in torej razkužene, čeprav se z njimi še tako odmikamo od naravnosti in resničnosti.

Že če sestavlja gradbenik ali zdravnik poročilo, ne bo zapisal vsakdanje, da so dela ali poskuse začeli, ampak pričeli, kar je vsaj za stopnjo privzdignjeno, praznično. Menda je boljše, imenitnejše sedaj, vedno, zopet kakor zdaj, zmerom ali zmeraj, spet. Se okrog naj bi

bil bolj v redu kakor okoli. Podobno oblika z učenim šolskim prefiksom. Pri tem so našli, da je npr. vzbuditi po pomenu različen od zbuditi, kar je seveda gola umišljija, porojena iz subjektivnega občutka, kakor spričuje raba. Tu je šola s svojim dostikrat nerodovitnim poenostavljenjem opravila svoje. Kdor se je učil predvsem iz njenih »maternih« ust, bo poznal samo obliko njej in debelo gledal, če kdo zapiše nji. Kakor da ni tega pri vrsti uglednih današnjih pisateljev. Iz šole se je razširil v začetku prejšnjega stoletja umetno napravljeni dvigniti, se zelo utrdil in je nekaterim bolj pravilen od vzdigniti, sicer ne bi vzdigovati zamenjavali z dvigovati in poskušali celo »pridvigovati«, kar je morda še čudno, pa se bo kdo upal še naprej in napravil »pridvigovati«.

Ni jih malo, ki bi speljali vsako živo govorico, naj se nanaša na še tako različno okolje, po enem samem — šolskem, uradniškem obrazcu. Lahko bi slišali stavke: »Znova sem vprašal, ali je mogoče oditi, in ker še zmerom nisem dobil odgovora, sem se nazadnje odločil, da ostanem.« Obnovili bi jih s popravki: »Ponovno sem vprašal, ali je možno oditi, in ker še vedno nisem dobil odgovora, sem se končno odločil, da ostanem.« Vrsta takih zamen bi bila predolga.

Duh, ki jih ustvarja, bo zmerom ovira, da bi se slovenščina sprostila. Se nismo že preveč preželi z njim? Ni že naprej očitno, da je teh, ki tako popravljajo jezik, brez števila in se ne dajo zamajati? Tudi če se kdo oglasi, da bi že morali nehati vznemirjati poštene ljudi, v resnici še daleč niso zbegani. Saj vendar znajo pravila in so varuhi in poročstvo boljše, urejene, trdne slovenščine. O tem so neomajno prepričani. Njim še na misel ne more priti, da smo pri tem zenačevanju in modnem posnemanju nedomačega marsikje obubožali in poleg drugega skoraj že zapravili izročitev in vdajo, saj zdaj kar po vrsti dolgočasno, lajnasto predajajo ali se predajajo, kakor se zlepa kakšno prizadevanje več ne posreči, ampak samo uspe in uspeš tudi kaj doseči, kar bi sicer po domače in bolj domiselno mogel ali lahko, in kakor menda ni več razvalin, saj poznajo samo ruševine. Da bi se tu zgledovali pri dobrih pisateljih? Koliko pa jih je, ti bojo rekli, v primerjavi z nami, še oni se ravna po nas. Zraven pa pisatelji večkrat premalo spoštujejo pravila ali se jih sploh niso naučili in so zraven tega nezanesljivi, ker se prepuščajo neposrednosti. Kaj to, če se proti urejenosti, ki jim je brezbarvna, vzdignejo še novi prekucuh in vnovič povaljajo slovenščino v prahu in blatu. Zmaga pa le zdrava pamet.

Še nam bojo cvetele koprive.

KONEC

KNUT HAMSUN

POTEPUHI

OOOO Poslovenil Oton Župančič OOOOOOOOOO 87 OOOO

Po končanem delu je legel, zadremal za nekaj ur in spet poskočil.

Že se je svitalo, in obetal se je zopet topel dan, zakaj torej ne bi kosil, da bi še več nakosil? Minilo bo vsaj sedem ur, da izgine rosa, bogme, bo še pokazal temu Jaokimu! Truden in zgaran od sinočnjega dela in kar na tešče se je vrgel spet na travnik. Bil je velik in močan in je spet pokazal da nekaj zmore, kosa mu je pela, trava je padala v redeh, za njim je sledila široka pot. Seveda je bilo precej drzno, pokositi vse travnike, ko ni vedel, ali bo držalo suho vreme, vendar ni nehal.

Ko je dokosil, si je šel v hišo po jesti, vzel si je prepečenca in povojenega mesa, skuhal si je kave in jo posladil s sirupom. Ob desetih je rosa izginila, in začel je razmetati težko seno, dvajset voz sena. Nazadnje toliko da se ni od utrujenosti zgrudil, in ko je sédel, je kar zaspal.

Zbudil se je z bistro glavo — z glavo, razbičano do zadnje bistrine. Osvestile so se mu marsikateri reči, ki so dotlej v njem samo tlele, tako se mu, recimo, ni zdelo, da se mu godi krivica, ako mu zdaj Romeo proda Doppen, to je samo zaslužno plačilo, starega Knoffa je pred nekoliko leti osleparil pri nakupu rib na Lofotih, zdaj se vračajo vse dvojčice k svojemu lastniku. Končano.

Kaj pa z Lovizo Magreto? To je bil drug račun. Prvi krat je vstalo v njem ogorčenje proti nji: saj mu je le z Andersom Vaadejem in drugimi tako rekoč pobegnili. Prav res da. In ali ni ona kriva od začetka do konca, da sedi zdaj tu, odrasel mož, zrušen v nič, in živi ob suhi hrani kakor v najsiromašnejših dneh svojega detinstva? Proti nji je imel dolge litanijske očitkov, in bilo je čudno — strašno čudno, kako se je spremenila. Moral je izvzeti njeno toplino in nežnost v trenutkih vdajanja — o, toda celó ti trenutki, ali jih niso spremljale breztidne besede in izbruhi, od katerih je ta ura samo posurovela. In kako je bilo razumeti, da je sploh ni bilo strah posledic? Najbrže se je naučila tam zunaj v tujini raznih umetnosti, o katerih je slišal kakor o pravljičah in ki so se mu upirale. Delala je še druge reči, ki so mu bile zoprne: on sam je bil iz verne družine, ali Lovizi Magreti ni bilo nič, ne posvečevati nedelje in sesti k šivanju, ko je medtem stal župnik na prižnici. O, postala je tako svobodna, tako nebrižna, to je bilo sicer prav lepo, hkrati pa tako daleč od njene prvotne, plahne nedolžnosti. Čemu nečistost v ljubezni? Mar ji je dobro dela in ji ugajala, mar je bila od nje veselejša, srečnejša? To gotovo ni bila pokvarjenost, bila je priučena predrznost. Tile kodri v laseh, ki se ji niti ne podajo, klobuk na glavi, lepi čevlji na zaplet, mestna obleka — da, in tudi okrog vrata nosi nekaj, od česar je samo starejša in ostrejša v obraz in ne tako lepa — vse to je delovalo proti nji, in vendar ni

opustila, tako se je naučila in tako je hotela imeti. Kaj je pomenila tudi tista bedarija s cvetlico v njegovi gumbnici? Rekla je, da se tako nosi pri pikniku, s tem ga je spravila v zadrego, dotlej kaj takega še ni doživel. Včasih zopet se ni mogla domisliti kake norveške besede in tedaj je rekla: kako se že pravi — po angleško vem povedati! To je bilo gotovo čisto odkritosrčno pri ženski z Doppena na Fosenlandu. Angleško, kaj neki je to! Avgust zna po rusko, pa mu le ni nikoli zmanjkalo norveških besed. Pa je stala v štacuni z Andersom Vaadejem in prvim pomočnikom Lorensenom in govorila po angleško, da je bilo kar neznosno poslušati — no in nasprotno: mar se ji je zdelo vredno, pregovarjati Haabjörge, naj zapoje njemu, Edevartu, kako angleško pesem? Nikdar. Zastran mene, srečno pot, čebrnjaj po angleško čez ves ocean, kar daj! Ali on sam, Edevart, bi bil zdaj vse drug dečko, nego je, da mu ni prišla Loviza Magreta nikoli pred oči...

Končano tudi to.

Na srečo je seno lepo posušil in ga znosil optiv pod streho, čeprav je delal

na najbolj nespameten način in je vse travnike naenkrat pokosil. Obneslo se je, imel je srečo, sicer ga je ves život bolel, tako da je nad svojo nadložnostjo zdaj tarnal, zdaj se je smejal, ali volja mu ni bila prizadeta, nasprotno. Zvečer si je skuhal kaše iz ječmenove moke in jo použil s sirupom, to res ni bila slaba hrana, in zahvalil je Boga zanjo.

Ko je pospravil seno, je odveslal h Karlu in mu vrnil orodje.

Končano na Doppenu, končano z Doppenom? Takoj. Samo hodil je vseokrog in se poslavljaj. Nekoliko je žaloval, da se mu je tako na slabo obrnilo, pa ni bilo pomagati. V drvarnici je stala njegova nova sekira, ni je hotel ostaviti tako zapuščen, pa tudi s seboj vzeti je ni maral, o, ne prilasti si niti žeblija, niti ivera z Doppena. Zasekal je sekiro v tnilo in jo pustil tam. Malo je šel v hišo in se poslovil od izbe, pogledal je na posteljo; spomini so ga prevzeli, zgrudil se je, nekolikokrat je zaihtel, lahko ječanje mu je žvižgalo iz prsi. To uro je zopet vse preklical, kar je mislil hudega o Lovizi Magreti, in se kesal s solzami.

Avgust je bil nared.

»In samo to ti hočem reči,« je dejal Edevartu, »če bi prišel k tebi in te prosil nekoliko ur odloga, da bi se bolje pripravil, mi nikakor ne smeš popustiti.«

(dalje sledi)

— Videš, Mihec, spet se je koštetiralo, da je naša majnšina an must. Ke dela za mir jn taku naprej. Jn tudi mešani zakoni de so ku an must. Ke ani dajo otroke u slovensko, ani pej u taljansko šulo.

— Ja, še bolj must se mi zdijo tisti zakoni, ke niso mešani, ke sta oba starša, uan jn uana, Slovenca jn dajo otroke u taljansko šulo. Tisti viš, so must.

— Mihec, ne smeš zmiri jeskat dlako u jajci. Treba bet aden z drugem bol potrpežljivi jn gledat, de se vse pogliha.

— Morbet jemaš prou. Ma jest ti povem, de me forte šekira, ke je tudi Kulturni dom an must. Sej znaš, de jemamo tam dostikrat kašne koncerte jn pridejo poslušat tudi naši taljanski sodržavljani. Ke muzika je an forte fajm must, zatu ke zastopeš vse, tudi če godejo po turško. Jn taku pridejo nutre tudi kašni Trještini.

— Sej je prou. Ma zakej praveš, de te šekira?

— Zatu, ke kader pridejo nutre, ne samo de poslušajo, ma tudi gledajo okuli.

— Pej zakej ne bi smeli gledat okuli? Sej smo ledje.

— Sej, sej — »smo ledje«. Na zadnem koncerti je tudi pršu nutre an Trještini ses svojem prjatlam. An komponist al profesor al taku nekej. Jn je gledau glih ledi jn je reku svojimi prjatlji, de je mislu, de so Slovenci drugačni ledje jn pej vide, de so tašni ku drugi.

— Pej zakej be mogli bet drugačni. Na cesti se neč ne razloče, kadu je Slovenec jn kadu je Taljan. Dostikrat še sami ne znamo, kej smo.

— Ja, ma tisti profesor je sodu po poltrona. Kadar je vidu kaku so šroke, je mislu, de so šroke zatu, ke so Slovenci bol debeli ledje.

— Se vide, de ni informiran. Sej so tiste poltrone res šroke jn lahko sediš zdej na an krej, zdej na ta drugi. Ma niso taku šroke, zatu de se boš ti po njih valau. Moreš vedet, de kadar so zidali Kulturni dom so jemeli pr gledališči an par debelih ledi. Jn zdej, če je tou jet kašen od njih sedet med ledi, je mogla bet poltrona zadosti šeroka. Po meri, be reku.

— Ma zastran tega ni blo treba naredet vseh taku na široko. Be ble zadosti ane dvej...

— Ja, ma pole be mogli sedet zmiram na anem mestu. Jn tu be bla ku ane sort diskriminacija. Sej se na široko poltrono lahko vsede tudi an suh, ma na ozko poltrono se pej an debu ne more.

— Ja, ja. Jn taku pride, de an tujc misle, de smo vsi Slovenci debeli.

— E, Mihec, moj dragi, za kulturo je treba tudi nekej potrpet.